

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 1/1998 vp

Hallituksen esitys vuoden 1998 lisätalousarvioksi

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtiovarainvaliokunta on kirjeellään 24 päivältä helmikuuta 1998 pyytänyt puolustusvaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä 2/1998 vp vuoden 1998 lisätalousarvioksi. Lausunto on pyydetty pääluokan 27 (Puolustusministeriön hallinnonala) osalta.

Eduskunta-aloitteet

Valtiovarainvaliokunta on pyytänyt puolustusvaliokunnan lausuntoa myös lisätalousarvioaloitteista 1—21/1998 vp.

Puolustusvaliokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä puolustusministeriön hallinnonalaan liittyvät aloitteet

— lisätalousarvioaloitteen 11/1998 vp (Jaakko Laakso /vas) valmiusyhtymien tilausvaltuuden alentamisesta,

— lisätalousarvioaloitteen 12/1998 vp (Annikka Lapintie /vas) valmiusyhtymien tilausvaltuuden poistamisesta, sekä

— lisätalousarvioaloitteen 18/1998 vp (Esko-Juhani Tennilä /va-r ym.) valmiusyhtymien tilausvaltuuden alentamisesta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- osastopäällikkö Eero Lavonen, neuvotteleva virkamies Pauli Järvenpää, kaupallinen neuvos Arto Koski ja talousjohtaja Timo Norbäck, puolustusministeriö
- kansliapäällikkö Markku Mäkinen, apulais-osastopäällikkö Henrik Räihä ja ylitarkastaja Matti Hiltunen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- kenraaliluutnantti Matti Kopra, everstiluutnantti Karl Gustaf Storgårds ja majuri Jouni Laari, pääesikunta
- prikaatikenraali Jouni Pystynen, Ilmavoimien esikunta
- Karjalan Prikaatin komentaja, eversti Jaakko Koskela
- toimitusjohtaja Jorma Eloranta, Patria Industries
- FT, erikoistutkija Stefan Forss
- VTL, tutkija Arto Nokkala
- VTT, tutkija Pekka Visuri.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Lisätalousarvioesityksessä ehdotetaan valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisten, maavoimien kehittämisen kannalta keskeisten valmiusyhtymien varustamisen tilausvaltuutta. Tilausvaltuuden puitteissa

ehdotetaan vuodesta 1999 alkaen saatavan tehdä valmiusyhtymien varustamiseksi sopimuksia siten, että niistä aiheutuu lisätalousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 1999—2006 enintään 7 748 miljoonaa markkaa. Tilausvaltuudella käynniste-

tään myös selonteon mukaisen helikopterijärjestelmän hankinta. Puolustusvoimien uudisrakennusten ja peruskorjausten määrärahaa ehdotetaan lisättäväksi 21,5 miljoonaa markkaa.

Lisätalousarvioaloitteet

Lisätalousarvioaloitteessa 11/1998 vp ehdotetaan, että valmiusyhtymien varustamisen tilaus-

valtuudesta vähennetään taisteluhelikopterien hankkimisosuus ja lisätalousarvioaloitteessa 18/1998 vp, että tilausvaltuudesta vähennetään koko helikopterihankintojen osuus.

Lisätalousarvioaloitteessa 12/1998 vp ehdotetaan, että koko valmiusyhtymien tilausvaltuus poistettaisiin lisätalousarviosta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Puolustusvaliokunta keskittyy lausunnossaan käsittelemään valmiusyhtymien varustamisen tilausvaltuutta ja erityisesti ehdotettua helikopterijärjestelmän hankintaa. Tältä osin valiokunta viittaa myös vuoden 1998 varsinaisesta talousarviosta valtiovarainvaliokunnalle antamaansa lausuntoon (PuVL 4/1997 vp). Talousarviokäsittelyssä eduskunta päätyi puolustusvaliokunnan kannan mukaisesti pyytämään hallitukselta vielä lisäselvityksiä ennen tilausvaltuuden hyväksymistä.

Valiokunta toteaa, että puolustusministeriö on antanut pyydetyn, maavoimien varustamisen tilausvaltuutta ja erityisesti siihen sisältyvää helikopterihankintaa koskevan selvityksen. Selvityksessä on vastattu niihin kysymyksiin, jotka sisältyvät kuluvan vuoden talousarviota koskevaan valtiovarainvaliokunnan mietintöön.

Uudet kriisi- ja uhkamallit

Valtioneuvoston keväällä 1997 antamassa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todettiin, että "sotilasliittojen vastakkainasettelun poistuttua on nopeasti syttyvän suursodan uhka Euroopassa selkeästi pienentynyt. Tilalle ovat tulleet eskaloitumisherkät alueelliset kriisit, joihin sisältyy usein suurvaltojen etunäkökohtia. Kriisien muuttuminen vaikuttaa asevoimien rakenteeseen ja käyttösuunnitelmiin sekä niiden seurauksena sodankäynnin kuvaan.

Suunnittelun perustana ovat seuraavat kriisi- ja uhkamallit:

1) Poliittinen ja sotilaallinen painostus, johon liittyy sotilaallisella voimalla uhkaaminen sekä sen rajoitettu käyttö.

2) Yllättäen aloitettava strateginen isku, jonka tavoitteena on elintärkeiden kohteiden lamauttaminen ja haltuunotto sekä valtakunnan johdon alistaminen.

3) Laajamittainen hyökkäys, jonka tavoitteena on strategisesti tärkeiden alueiden valtaaminen tai Suomen alueen hyväksikäyttö kolmatta osapuolta vastaan."

Selonteossa todettiin myös, että "voimavaroja suunnataan erityisesti strategisen iskun ennaltaehkäisy- ja torjuntakyvyn luomiseen. Tämän lisäksi kehitetään valmiutta osallistua kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin." Selonteon mukaan maavoimien sodanajan joukkojen kehittämisen painopiste on kolmen valmiusyhtymän muodostamisessa.

Hallituksen lisätalousarviossa ehdottama valmiusyhtymien tilausvaltuus on nähtävä suunnittelun perustana olevia kriisi- ja uhkamalleja vasten. Edellä todetussa puolustusministeriön selvityksessä on katsottu, että puolustuksemme keskeinen puute on vaatimaton kykymme reagoida korkeassa toimintavalmiudessa olevien asevoimien muodostamaa potentiaalista uhkaa vastaan. Erityisesti tätä silmällä pitäen puolustusjärjestelmän valmiutta ja reagoitokykyä on parannettava. Selvityksessä on katsottu, että yksi tärkeimmistä valmiusprikaatien uskottavuuteen vaikuttavista tekijöistä on niiden liikkuvuus. Tämä tarkoittaa valmiusprikaatien varustamista

kuljetushelikoptereilla ja niitä saattamaan varustetuilla taisteluhelikoptereilla sekä muilla nyky-aikaisen taistelukentän kuvaan olennaisesti liittyvillä järjestelmillä. Selvityksessä on katsottu, että valmiusyhtymien tehtävien kannalta helikopterihankkeen toteuttaminen on ydinkysymys. Kuljetushelikopterit ja niitä saattavat taisteluhelikopterit mahdollistavat joukkojen nopeat siirrot painopistealueelle yllättävissäkin tilanteissa koko valtakunnassa.

Selonteosta ulkoasiainvaliokunnalle antamassaan lausunnossa (PuVL 1/1997 vp) puolustusvaliokunta piti selonteossa hahmoteltua mallia puolustusvoimiemme kehittämiseksi ja puolustuskykymme vahvistamiseksi pääosin perusteltuna. Selonteossa esitetyt kriisi- ja uhkamallit sekä arvio siitä, että puolustustamme tulee kehittää torjumaan strateginen isku, olivat puolustusvaliokunnan mielestä oikeita. Valiokunta muistutti kuitenkin siitä, että puolustuskykymme perusta on toimiva alueellinen puolustusjärjestelmä, jonka lisäksi hyvin varustetut operatiiviset joukot kykenevät reagoimaan nopeasti eskaloituviin uhkiiin. ”Vaikka prikaati 2005 -joukkojen kaltaiset joukko-osastot viitoittavatkin puolustusvoimiemme kehitystä ensi vuosituhannelle, tulee valiokunnan käsityksen mukaan huolehtia siitä, etteivät nyt suunnitellut reservien henkilö- ja vahvuuksien vähennykset heikennä mainittua alueellisen puolustuksen periaatetta”, lausunnossa todettiin.

Puolustusministeriö on 17.2.1998 eduskunnalle antamassaan selvityksessä vahvistanut, että puolustusratkaisumme, alueellinen puolustusjärjestelmä ja yleinen asevelvollisuus, säilyy ennallaan. Puolustusvaliokunta pitää tätä erittäin tärkeänä arviointiperusteena myös määrittäessään kantaa helikopterien hankintaan.

Puolustusvaliokunta toteaa, että Suomessa 1960-luvulta alkaen toteutettu alueellinen puolustus on sinänsä suunniteltu torjumaan myös suurin voimin suoritettavaa hyökkäystä. Hyökkääjällä ei ole mahdollisuutta lyödä yhdellä voimakkaallakaan iskulla hajautettua liikekannallepanojärjestelmää ja heti perustamispaikoillaan taisteluvalmiita joukkoja. Alueellisella puolustuksella on myös sotaa ennalta ehkäisevä vaikutus, joka perustuu tehokkaaseen reservien liike-

kannallepanon kykyyn sekä suureen määrään taistelualueilleen ryhmitettäviä joukkoja. Niin ikään tärkeiden kohteiden puolustus voidaan järjestää parhaiten siellä valmiina olevilla tai perustettavilla joukoilla.

Esitetyn valmiusyhtymien tilausvaltuuden tavoitteena on parantaa alueellisen puolustusjärjestelmämme reagointikykyä ensisijaisesti sotaa edeltävissä uhkamalleissa ja sotilaallisen jännitteen vaikutuksen aikana, mutta myös laajamittaisen hyökkäyksen torjunnassa.

Puolustusvoimien kehittämisen aikaperspektiivi on ainakin kahden vuosikymmenen päässä. Siten myös valmiusyhtymien tilausvaltuuden yhteydessä esitetyt hankkeet ovat täysimääräisessä operatiivisessa käytössä vasta 2010-luvulla. Niiden kokonaisvaikutus kestää aina 2030-luvulle. Tämän takia ei esitettyä tilausvaltuutta arvioitaessa voida keskittyä nykyisiin uhkiiin, vaan tarvitaan kaukonäköisiä ja ennakkoluulottomia ratkaisuja vastaukseksi tulevaisuuden puolustuksellisiin haasteisiin.

Helikopterien käyttömahdollisuudet valmiutta kohottaessa ja sodan aikana

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valmiusyhtymien tilausvaltuus ja siihen olennaisesti liittyvä helikopterihankinta ovat toiminnallinen kokonaisuus. Esitetty helikopterihankinta on tarkoitettu mahdollistamaan kullekin valmiusyhtymälle noin komppanian kokaisen osaston ja tärkeiden asejärjestelmien nopeat siirrot. Ilman helikopterien mahdollistamaa liikenopeuden kasvattamista menettää valmiusyhtymäkonsepti uskottavuutensa ja samalla ennalta ehkäisevän kynnysarvonsa.

Helikoptereita tarvitaan riittävän liikkuvuuden saavuttamiseksi valmiusyhtymille. Helikopterien käyttö mahdollistaa toiminnan käynnistämisen nopeasti ja tärkeimpien joukkojen ryhmittämisen keskeisille alueille joustavasti. Helikoptereita käytetään aluevalvontaan, tiedusteluun, liikekannallepanon suojaamiseen tärkeimpien perustamiskeskusten alueella sekä joukkojen kuljettamiseen.

Mikäli vihollinen suorittaa strategisen iskun, valmiusyhtymä rajoittaa ja torjuu maahanlasku, maihinnousu- tai erikoisjoukkojen operaatioita.

Strategisen iskun torjuntatehtävissä helikopterein kuljetetaan ainakin pataljoonan pääosat, tiedusteluosia, viesti- ja johtamisyksiköitä sekä pieniä tulivoimaisia osastoja.

Laajamittaisen hyökkäyksen torjunnassa helikoptereiden käyttö etulinjan välittömässä läheisyydessä on vaikeaa vihollisen ilmatorjunnan ja ilmavoimien toiminnan vuoksi. Helikoptereita käytetään tällöin vihollisen operatiivisten maahanlaskujen ja murtojen rajoittamiseksi käytettävien panssarintorjunta- ja muiden jalkaväkijoukkojen kuljetukseen sekä operatiivista vastahyökkäystä tekevän valmiusyhtymän tukemiseen kuljetuksin ja tiedustelulennoin.

Kuljetushelikopterien käyttö edellyttää valiokunnan saaman selvityksen mukaan ainakin ajallista ja paikallista ilmaylivoiamaa. Ilmavoimien tehtävänä on suojata kuljetushelikopterit hyökkääjän torjuntahävittäjiltä. Saadun selvityksen mukaan torjuntahävittäjillä ei voida eliminoida hyökkääjän taisteluhelikoptereita. Niiden aiheuttamaan uhkaan voidaan vastata ainoastaan omilla saattohelikoptereilla, jotka on varustettu riittävän tehokkaalla asejärjestelmällä. Jokainen taistelutehtävään lähtävä kuljetushelikopteriosasto tulee voida suojata saattohelikopterein. Jo pienikin määrä saattohelikoptereita pakottaa saadun selvityksen mukaan vastustajan ottamaan ne huomioon ja siten niillä on ennalta ehkäisevä vaikutus. Yhden osaston tyydyttäväksi suojaamiseksi tarvitaan vähintään kolme neljä saattohelikopteria. Pienin järkevä määrä saattohelikoptereita määräytyy siten suojattavien osastojen lukumäärän perusteella. Hankittavien kuljetushelikopterien tarkka lukumäärä voidaan tarkoitukseen ohjatun määrärahan puitteissa määrittää vasta, kun mahdollisista ehdokkaista on hankittu riittävästi tietoa ja kun niiden eliniän kustannukset ja soveltuvuus suunniteltuihin tehtäviin on määritetty.

Helikopterien käyttö rauhan aikana

Puolustusministeriön selvityksessä on todettu, että helikopterien pääkäyttötarkoitus liittyy valmiusyhtymien operatiiviseen toimintaan ja vaatimukset asetetaan tästä lähtökohdasta. Silti muille viranomaisille annettava virka-apu otetaan huomioon asetettaessa vaatimuksia hankittaville

helikoptereille. Tärkeimpinä virka-aputehtävinä voidaan selvityksen mukaan pitää etsintä- ja pelastustehtäviä sekä turvallisuudesta vastaavien muiden viranomaisten kuljetus- ja valvontatehtäviä.

Helikopteri on osoittautunut tärkeäksi apuvälineeksi pelastustoiminnassa. Kuljetushelikopterien käyttömahdollisuudet korostuvat valiokunnan arvion mukaan erityisesti suuronnettomuustilanteissa. Merkittävä tehtäväryhmä helikopterein suoritettavassa pelastustoiminnassa on myös kadonneiden etsinnät maastosta. Valiokunta pitää tärkeänä, että jo ennen tarjouspyyntövaihetta selvitetään hankittavien kopterien soveltuvuus pelastustehtäviin. Valiokunnan mielestä on selvittävä myös, missä määrin rajavartiolaitoksen tarpeet ovat yhdistettävissä hankintaan.

Helikoptereilla on merkitystä myös rauhan ajan koulutuksessa. Helikopterikoulutuksen tärkeimpiä tavoitteita ovat kantahenkilökunnan ja varusmiesten harjaantuminen helikopterien taistelutekniseen ja taktiseen käyttöön sekä joukkojen harjaantuminen toimimaan vihollisen helikoptereiden vaikutuspiirissä. Helikopterien käyttö keskittyy varusmiesten palvelusajan loppupuolelle tärkeimpiin harjoituksiin.

Helikopterien mahdollinen käyttö kansainvälisissä kriisinhallintatehtävissä

Esitetty helikopterihankinta perustuu valiokunnan saaman selvityksen mukaan oman alueellisen puolustuksemme tehostamistarpeisiin. Suomi on toisaalta sitoutunut omalta osaltaan saavuttamaan riittävän yhteensopivuuden PfP-yhteistyön puitteissa. Vähimmäistasolla tämä tarkoittaa sitä, että kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin lähtevät joukot ovat tottuneita toimimaan yhteistoiminnassa helikoptereiden kanssa.

Vaikka tähänastisiin suunnitelmiin ei valiokunnalle kerrotun mukaan sisälly helikoptereiden käyttöä kansainvälisissä kriisinhallintatehtävissä, helikopterit ovat tärkeä väline rauhan- turvajoukkojemme koulutuksessa. Lähes kaikissa 1990-luvun kriisinhallintaoperaatioissa on käytetty kuljetushelikoptereita, vaativimmissa operaatioissa myös taisteluhelikoptereita. Asiantuntijoiden mukaan olennaista on, että operaati-

oihin lähetettävät suomalaiset oppivat toimimaan toimintaympäristössä, jota pitkälti leimaavat helikopterit. Omien helikoptereiden lähettäminen tällaisiin operaatioihin saattaisi saadun selvityksen mukaan tulla kyseeseen vasta vuoden 2005 paikkeilla.

Hankkeen merkitys puolustustarviketeollisuudelle

Hallituksen esityksessä on todettu, että ”valmiusyhtymien varustamisen tilausvaltuuden hankintojen edellytykseksi asetetaan sen ulkomaista osuutta vastaavat täysimääräiset vastaostot Suomesta siltä osin kuin tilausvaltuuteen sisältyvien ulkomaisten hankkeiden arvo on vähintään 50 milj. mk. Vastaostojen avulla pyritään kehittämään ensisijaisesti kotimaista puolustustarviketeollisuutta parantamalla sen vientiedellytyksiä sekä alan teknologian siirtoa Suomeen.” Uusilla vastaostosäännöillä pyritään saamaan hankintaan liittyvää kokoonpanoa ja osamistusta sekä teknistä tietämystä Suomeen ja tukemaan oman puolustusvälineiteollisuutemme kansainvälisiä yhteistyöprojekteja ja vientiä. Ohjeet antavat valiokunnan mielestä hyvät mahdollisuudet toteuttaa em. puolustusvälineiteollisuuden ensisijaisuus vastaostoissa.

Puolustusministeriön 17.2.1998 antaman selvityksen mukaan helikopterihankinnassa pyritään korostamaan kotimaisen lentokoneteollisuuden osuutta suorissa vastaostoissa.

Valiokunta edellyttää, että kotimainen lentokoneteollisuus on mukana myös epäsuorissa vastaostoissa.

Puolustusvaliokunta katsoo, että Hornet-hankinnassa luodun osaamisen hyödyntäminen tulevassa helikopterihankinnassa on kansallinen kysymys. Koko helikopterihankkeen toteutumisen kannalta onkin avainasemassa hankittavan kaluston eliniän kustannusten minimointi, tehokkuus ja päällekkäisyyksien karsinta hyödyntämällä jo maassamme olemassa olevia resursseja ja osaamista. Hankintavaiheen jälkeen nousee tärkeimmäksi tarpeeksi kaluston huollon ja lentokelpoisuuden kehittäminen sekä kaluston tehtäväkelpoisuuden jatkuva kehitys.

Esitetty tilausvaltuus sisältää saadun selvityksen mukaan useita hankkeita, joissa kotimainen

puolustustarviketeollisuus voi olla tarjoajana joko yksin tai yhteistyössä ulkomaisten yritysten kanssa. Vaikka nämä hankkeet eivät tuo helpotusta vuosien 1998 ja 1999 vaikeaan tilanteeseen puolustustarviketeollisuudessa, tilausvaltuuden hyväksymisellä hankkeet saadaan kuitenkin käyntiin.

Tilausvaltuuden sovittaminen valtionalouden vaatimuksiin

Hyväksyessään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön puolustuspoliittisesta selonteosta (UaVM 6/1997 vp) eduskunta hyväksyi puolustusvoimien sopeuttamisen muuttuvaan toimintaympäristöön ja 2000-luvun alun vaatimuksiin. Tähän sopeuttamiseen kuuluivat selonteon mukaan maanpuolustusalueille muodostettavat, nopeasti toimeenpantavat valmiusyhtymät sekä materiaalin ja koulutuksen laadun nostaminen. Hyväksytyn mietinnön mukaan Suomi pitää kiinni alueellisesta puolustuksesta, joka liittyy läheisesti yleiseen asevelvollisuuteen ja takaa laaja-alaisen puolustuksen. Ulkoasiainvaliokunnan käsityksen mukaan — johon käsitykseen eduskunta yhtyi — selonteossa ja sen liitteissä esitettyjä hankintasuunnitelmia ja niistä aiheutuvia kustannuksia on pidettävä suuntaa antavina.

Puolustusvaliokunta toteaa, että edellä todettu eduskunnan linjaukset ovat yhä voimassa. Uudet valmiusyhtymät menettävät merkityksensä, ellei niiden liikkuvuudesta kyetä huolehtimaan. Helikopterihankinta kuuluu siten olennaisena osana valmiusyhtymien perustamiseen. Valiokunta kuitenkin katsoo, että hankinnan volyymi ja aikataulu on sopeutettava valtionalouden tulevia vaatimuksia vastaavaksi. Tämä edellyttäneen esimerkiksi valmiusyhtymien tilausvaltuuden pienentämistä esitetystä, jolloin supistukset on kohdennettava nimenomaan helikopterihankintoihin. Tällä tavalla valiokunnan mielestä parhaiten turvataan myös se, ettei puolustusvoimien kehittämisessä tulevina vuosina valtionalouden mahdollisesti heikentyessä ajauduta hallitsemattomiin leikkauksiin.

Käsitlemiensä lisätalousarvioaloitteiden suhteen valiokunta on asettanut kielteiselle kannalle.

Lausunto

Edellä esitetyn perusteella puolustusvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty sekä

että lisätalousarvioaloitteet 11/1998 vp, 12/1998 vp ja 18/1998 vp hylätään.

Helsingissä 17 päivänä maaliskuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kalevi Lamminen /kok
jäs. Satu Hassi /vihr
Reijo Kallio /sd
Antero Kekkonen /sd
Ossi Korteniemi /kesk
Maija-Liisa Lindqvist /kesk
Raimo Mähönen /sd
Tuija Nurmi /kok
Erkki Partanen /sd

Risto Penttilä /nuors
Tuija Pohjola /sd
Matti Ryhänen /kesk
Outi Siimes /kok
Raimo Tiilikainen /r (osittain)
Jorma Vokkolainen /vas
vjäs. Seppo Kanerva /kok
Reino Laine /vas.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Katson, että tilausvaltuuksia helikoptereiden hankintaan ei tulisi antaa tämän lisätalousarvion (HE 2/1998 vp) yhteydessä.

Helsingissä 17 päivänä maaliskuuta 1998

Ossi Korteniemi /kesk

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Valiokunnan lausunto koskee hallituksen lisätalousarvioesitykseen sisältyvää tilausvaltuutta ns. valmiusyhtymien varustamiseen mukaan lukien helikopterihankinta. Käsityksemme mukaan hallituksen esittämä tilausvaltuus on ylimitoitettu suhteessa valtiontalouden mahdollisuuksiin. Emme pidä hyväksyttävänä sitoutumista sellaiseen puolustusvoimien menojen kehitykseen, joka merkitsisi puolustusministeriön budjettipääloukan menojen kasvua samaan aikaan, kun kaikkien muiden pääloukkien menojen suunnitellaan alenevan lähivuosina. Valiokunta onkin ottanut kannan, jonka mukaan hallituksen esittämä tilausvaltuus on ylimitoitettu.

Hallituksen esittämän tilausvaltuuden kallein osa ovat helikopterit ja kaavaillun helikopterihankinnan kallein osa puolestaan ovat taisteluhelikopterit, joiden hankintaa perustellaan kuljetushelikopterien suojaamisella hyökkääjän iskuilta. Asiantuntijat ovat esittäneet eriäviä näkemyksiä siitä, onko taisteluhelikopterien hankinta perusteltu. Lisäksi kuljetushelikoptereilla tulee olemaan käyttöä myös rauhanajan pelastustehtävissä. Valiokunta onkin — aivan oikein — to-

dennut, että niiden hankinnassa on erityistä huomiota kiinnitettävä helikopterien soveltuvuuteen pelastustehtäviin. Taisteluhelikoptereilla sen sijaan ei ole käyttöä rauhanajan tehtävissä. Mielestämme puolustusvaliokunnan lausunnossa on asetettu yksipuolisesti tukemaan niiden valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden näkemyksiä, jotka puoltavat taisteluhelikopterien hankintaa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella katsomme,

että valiokunnan lausunnossa olisi tullut todeta selvästi myös se, että helikopterihankinnan tilausvaltuuden supistuksen tulisi merkitä myös vastaavaa supistusta puolustusministeriön menokehyksiin vastaaville vuosille, ja lisäksi

että lausunnosta olisi tullut jättää pois kappale, joka alkaa lauseella "Kuljetushelikopterien käyttö edellyttää valiokunnan saaman selvityksen mukaan ainakin ajallista ja paikallista ilmaylivoimaa".

Helsingissä 17 päivänä maaliskuuta 1998

Satu Hassi /vihr
Reino Laine /vas

ERIÄVÄ MIELIPIDE 3

Perustelut

Puolustusvaliokunnan lausunto on ristiriidassa itsensä kanssa. Lisäksi se sisältää vaaran puolustusvoimien putoamisesta kehitysloukkuun.

Sisäinen ristiriita liittyy kysymykseen tilausvaltuuden pienentämisestä. Puolustusvaliokunta kirjoittaa lausunnossaan, että ”valmiusyhtymien tilausvaltuus ja siihen olennaisesti liittyvä helikopterihankinta ovat toiminnallinen kokonaisuus”. Kuitenkin puolustusvaliokunta myöhemmin puuttuu tähän toiminnalliseen kokonaisuuteen toteamalla, että tilausvaltuuden pienentäminen tulee kohdistaa ”nimenomaan helikopterihankintoihin”.

Mikäli valmiusyhtymien tilausvaltuus on toiminnallinen kokonaisuus, tulee varoja myöntää tälle toiminnalliselle kokonaisuudelle eikä sen osille. Säästöjen kohdentaminen valmiusyhtymien eri osatekijöille tulisi jättää puolustushallinnon ratkaistavaksi.

Laajempi epäkohta lausunnossa on se, että se ei riittävästi ota huomioon kehitysloukun mahdollisuutta. Kehitysloukku tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että perinteisen alueellisen puolustusjärjestelmän resursseja vähennetään ilman, että budjettivaroja kohdistetaan uuden, teknisemmän ja liikkuvamman puolustuskäytön aikaansaamiseen. Tällaisen kehitysloukun mahdollisuus pitäisi selvemmin ilmentyä puolustusvaliokunnan lausunnosta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella katsomme,

että puolustusvaliokunnan olisi tullut lausunnossaan ottaa edellä todetut näkökohdat huomioon.

Helsingissä 17 päivänä maaliskuuta 1998

Risto Penttilä /nuors
Matti Ryhänen /kesk